

Юнаки більш критично ставляться до релігії, часто надмірно її критикують, і це при тому, що всі досліджувані назвали себе віруючими християнами.

Зауважимо, що гендерні відмінності в прояві цього виду емоційно - комунікативної релігійної діяльності набагато помітніші. Так, дівчатам молитовне спілкування з Богом притаманне значно більше, ніж юнакам, що відповідає їх більшій релігійності.

Підвищена жіноча релігійність обумовлена переважанням у свідомості дівчат таких якостей, як інтуїція, образність, емоційність, що робить їх більш сприйнятливими до релігії, яка розкриває піднесений світ божественних істот і явищ, священної історії, повної чудес. Юнакам більшою мірою, ніж дівчатам, властиві розумова логіка, здоровий глузд, які викликають недовіру до релігійної інформації, сприяють критичному ставленню до символів, образів, догматів релігії, що проявилось в меншій релігійності опитаних молодих чоловіків. Разом з тим, підвищену релігійність 17-річних юнаків можна пояснити саме незрілістю цих якостей чоловічої свідомості.

Значна розбіжність в даних про такі традиційно взаємопов'язані види релігійної діяльності, як відвідування церкви та індивідуальне здійснення молитви (щодня моляться 9-7 % опитаних у віці 17-23 років, а відвідують церкву хоча б щомісяця 6-7%, щотижня - лише 1,5 %), свідчить про існування внутрішньої, позацерковної релігійності, яку німецький соціолог Т. Лукман називає „невидимою” релігією. У наших умовах вона проявляється в тому, що молодь, яка виросла поза церковними традиціями, вірить у можливість особистого спілкування з Богом та отримання від нього допомоги навіть без знання „правильних” молитов, без посередництва церкви і священників.

Підводячи підсумки нашого дослідження, відмітимо, що оскільки світоглядні процеси не статичні, а перебувають під впливом різних - як зовнішніх, так і внутрішніх факторів – то варто зазначити, що вплив гендерного фактора залишається незмінним, незалежно від віку: так, юнаків удвічі більше, ніж дівчат серед тих, які „ніколи не вірили”, а дівчат - у півтора рази більше серед тих, хто „завжди вірили в Бога”.

Що стосується гендерних відмінностей релігійності юнаків і дівчат студентського віку, то дівчата в усіх деномінаціях проявляють велику активність, їх релігійність має більш емоційний характер, вони більш конформні, менше відчувають сумніви, їх переконання більш консервативні, ніж релігійні переконання юнаків. Проведене нами емпіричне дослідження дозволило сформулювати наступні **висновки**:

1. Гендерні відмінності у релігійності студентської молоді виявляються у різному ставленні до Бога-Отця, Ісуса Христа, Діви Марії, різних уявлень про їхній вигляд, їхні ролі та значення, яке вони мають у житті юнаків та дівчат.

2. Підвищені показники жіночої релігійності в порівнянні з релігійністю юнаків пояснюються переважанням у свідомості дівчат інтуїції, образності, емоційності, що робить їх більш сприйнятливими до релігії.

3. Натомість юнакам більшою мірою, ніж дівчатам, властиві розумова логіка, здоровий глузд, які викликають недовіру до релігійної інформації, сприяють критичному ставленню до символів, образів, догматів релігії, що часто-густо проявляється в меншій релігійності молодих чоловіків.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у детальному та всебічному дослідженні онтогенетичного аспекту релігійності, залежності релігійності від соціального статусу людини, її освітнього рівня тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Академічне релігієзнавство : [підручник] / за ред. А. Колодного. – К.: Світ Знань, 2000. – 862 с.
2. Варзанова Т.И. Религиозные ориентации молодежи (возрастной и гендерный аспекты проблемы) /Т.И. Варзанова // Центр социологических исследований МГУ им. М.В.Ломоносова. - М., 2009. - С. 20-26.
3. Войнівська О.О. Психологічні особливості особистісної релігійності [Текст] : автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.01 / Войнівська Ольга Олександрівна ; Південноукраїнський державний педагогічний ун-т ім. К.Д.Ушинського. - Одеса, 2007. - 18 с.
4. Предко О. І. Психологія релігії: Підручник / О.І. Предко. – К.: Академвидав, 2008. – 344 с.
5. Свідерська Г.М. Релігійність як аспект культури життєвого самовизначення сучасного студентства // Становлення культури життєвого самовизначення сучасної молоді: психологічна теорія і практика. Монографія [За ред.. Г.К.Радчук]. – Тернопіль: ТНПУ ім.В.Гнатюка, 2016. – С. 450-475.

Бобрик Н.

Науковий керівник – доц. Васильківська Н. А.

РОБОТА НАД ЗАГОЛОВКОМ ТЕКСТУ У 4 КЛАСІ

Протягом навчання у початковій школі учні здобувають перший досвід навчальної діяльності. Система освіти в українських школах побудована таким чином, що засвоюючи певне поняття у початкових класах, учні працюють над ним протягом наступних років навчання, розширюючи і поглиблюючи свої знання про відповідне поняття. Це чітко можна простежити і в навчальних програмах, і в підручниках для початкової школи.

Саме так проводиться і робота над мовними поняттями, зокрема із заголовком тексту. Якщо в 1-2 класах школярам просто подається загальне уявлення про те, що заголовок стоїть на початку твору, він показує, про що розповідатиметься в творі, учні будуть вчитися самі підбирати елементарні заголовки, то

у 4 класі вони уже глибше і систематичніше працюють над цим елементом твору.

Проаналізувавши роботу над заголовками у 1-3 класі, ми визначили ряд умінь, якими мають володіти учні 4 класу:

- вміння аналізувати заголовки, давати питання до заголовка;
- уміння прогнозувати зміст твору на основі заголовка;
- вміння давати назви частинам твору;
- вміння розрізняти тему та ідею твору, виражену в його заголовку;
- вміння виражати в заголовку тему та основну ідею твору;
- вміння підбирати заголовки різних типів.

Для того, аби учні виконували такі завдання без труднощів, учитель повинен систематично проводити роботу над заголовками творів і не лише на уроках літературного читання, а й на уроках рідної мови, природознавства тощо.

Робота над текстом у початковій школі проходить у три етапи – передтекстовий, текстовий і післятекстовий. І на всіх цих етапах здійснюється робота над заголовком.

Перший етап роботи над текстом – передтекстовий – власне має на меті ознайомити учнів із заголовком твору. Найчастіше саме назва твору впливає на те, чи зацікавиться читач ним. Тому саме тут ми і повинні зацікавити школярів. Цікавим буде варіант подати заголовок нестандартно. Це може бути загадка, акровірш, ребус, у вигляді малюнку і т. д. Все залежить від уяви вчителя. Якщо біля тексту у підручнику є малюнок, можна скористатися ним. Коли учні дізналися заголовок, тоді слід дати їм запитання, які б учили прогнозувати сюжет твору.

На цьому етапі слід давати такі запитання:

- Як ви гадаєте, про кого або про що розповідатиметься у творі?
- Чому ви так вважаєте? Обґрунтуйте свою думку.
- Чи можете ви за заголовком визначити тип тексту?
- А про що б ви розповіли у тексті з такою назвою?

Після появи здогадок, прогнозування сюжету твору можна запропонувати учням прочитати перший абзац твору і звірити із ним свою пропозицію. Після цього в учнів можуть з'явитися нові запитання, пов'язані зі змістом абзацу і з'являться нові прогнозування щодо твору. Тобто на першому етапі роботи з твором учні повинні навчитися розуміти, про що йтиметься в тексті і, відповідно, навчитися добирати до текстів такі заголовки, які б розкривали його суть.

Робота із заголовком на другому етапі роботи – текстовому – пов'язана найбільше із складанням плану, що є невід'ємною частиною роботи над твором. Робота над складанням плану у початковій школі теж проводиться систематично протягом усіх 4 років навчання. І вже до 4 класу учні самі повинні уміти поділити текст на частини і дати їм назву. Тобто знову продовжується робота над заголовками.

На цьому етапі вчитель може запропонувати учням разом складати заголовки до частин або ж дати кожному право обрати свій. Для того, щоб урізноманітнити цю роботу, можна запропонувати деякі ускладнення: подати назву частини тексту одним словом чи, навпаки, багатьма, з'ясувати, який заголовок звучить краще; подати назву заголовка у вигляді питального речення; дібрати по кілька заголовків до частини тексту. Чим більше таких вправ діти будуть виконувати, тим краще вони бачитимуть зв'язок заголовку із текстом.

На третьому етапі роботи над твором під час його обговорення найдоцільнішим буде перш за все з'ясувати, чи справдилися прогнози учнів, які висловлювалися до читання твору. Саме це показує, чи бачать школярі зв'язок заголовку з текстом, чи можуть вони показати цей зв'язок. І на цьому етапі можна запропонувати багато різноманітних вправ.

Найпоширенішою вправою є співставлення заголовку із темою чи ідеєю твору. Після прочитання учні обов'язково з'ясовують основну тему та ідею твору, обґрунтовують їх. І саме тут доцільно запитати: Чи пов'язаний заголовок з темою (або ідеєю) твору? Як? Для цієї роботи звичайно потрібно навчити учнів чітко визначати тему твору, ідею, аби вони розуміли про що їх питають.

Корисним буде також запитання типу: Як ви гадаєте, чому саме такий заголовок обрав автор? Учні висловлять різноманітні відповіді: він відображає тему твору, так називається головний персонаж, так почався твір і т. д. При цьому вчитель уважно повинен слідкувати за відповідями і зразу ж коригувати їх, якщо вони неправильні. Саме відповідь на таке питання дасть змогу вчителю зрозуміти, чи правильно учень зрозумів текст.

Звичайно, поширеними є вправи на добір власних заголовків. Діти виконують таке завдання легко і швидко, проте не завжди правильно. Часто вони добирають простий і примітивний заголовок, який зразу спадає на думку. Проте ми повинні вчити учнів творчо мислити, розвивати у них «мовну красу». І перед тим, як давати учням завдання самим дібрати заголовки, можна на прикладі показати, якими різноманітними вони можуть бути.

Можна запропонувати таку вправу: Прочитайте текст.

Ось і прийшла зима – найкрасивіша пора року. Всі дороги припорошені снігом, який незадоволено скрипить під ногами. Дерев нарядилися в нові білосніжні плаття і стоять, не ворухнувшись. І коли ненароком пробіжить вітерець, з гілочок безшумно спускається на землю пухнаста хмарка. Все блищить і переливається в яскравих променях сонця.

Про що ньому розповідається?

Погляньте на дошку. Прочитайте заголовки до цього тексту: *Зима, Білосніжна красуня, Ось і зима.* Який

із заголовків вам найбільше подобається? Чому? А який заголовок ви б обрали для цього тексту?

У ході цієї бесіди учні побачать, що заголовки можна обрати різноманітні, але слід обирати ті, які є більш красивими, загадковими, цікавими. Тобто слід часто пропонувати вправи, де учні повинні обрати найкращий, найвдаліший заголовок. І лише після цього їхні власні назви будуть теж творчими і красивими.

Широкі можливості для розвитку вмінь працювати із текстами текстів дають також уроки розвитку зв'язного мовлення. Саме на них молодші школярі глибше працюють із текстами і вже створюють свої самостійні твори. У початковій школі учні вчать будувати твори різних композиційних форм: розповіді, міркування, описи наукового та художнього стилів, знайомляться з окремими зразками ділових текстів. Кожен із способів викладання тексту має свої особливості побудови і потребує відповідного мовного оформлення, що і повинні засвоїти учні. Це стосується також і заголовків творів.

Коли ми знайомимо учнів із текстами різних типів, стилів, ми повинні звертати увагу на заголовки текстів. У 4 класі учні мають знати, що заголовок у тексті-розповіді зазвичай показує сюжет твору, у тексті-описі він переважно відображає те, що буде описуватися, у тексті-міркуванні він висловлює те, про що розмірковується і дуже часто поданий у формі запитання. Також учні повинні розуміти, як відрізняються заголовки текстів художнього і наукового стилів: художнім текстам притаманні красиві, метафоричні заголовки; наукові тексти мають більш прості і лаконічні назви тощо.

Для того, щоб сформувавши в учнів усі ці знання, потрібно і на уроках зв'язного мовлення працювати над заголовками текстів. У 4 класі учні будують власні зв'язні висловлювання. Часто у школі трапляється таке, що учитель дає учням тему, назву твору і вони пишуть. Це неправильний підхід. Варто дати учням змогу самим підбирати заголовки, навіть на загальну тему. Наприклад, повідомити школярам, що сьогодні вони будуть писати твір про рідну країну, і запропонувати кожному підібрати заголовок. Діти запропонують безліч варіантів і кожен обере для себе кращий.

Отже, роботу над заголовком тексту можна проводити за допомогою різноманітних вправ і прийомів. Головне, щоб ця робота проводилася систематично і не лише на уроках літературного читання, а й на інших. Оскільки у навчанні учні найчастіше працюють над текстами, то слід при кожній можливості проводити роботу над заголовком. Лише при такій систематичній роботі учні засвоюють це мовне поняття.

Крисовата Ю.

Науковий керівник – проф. Янкович О. І.

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖІВ

У сучасному світі взаємодія людини й медіа займає вагомую частину життя. Від наймолодших років ми маємо контакт із ЗМІ.

Однією з важливих проблем освіти сьогодні є якісна підготовка медіаграмотного педагога, який би володів сучасними медійними засобами та зміг побудувати освітньо-виховний процес з врахуванням завдань медіаосвіти, навчив учнів уміло використовувати та аналізувати інформацію, яка подається через ЗМІ.

Важливою умовою існування в медійному просторі є якість освіти та підготовка медіакомпетентних фахівців, які стануть провідниками в інформаційному суспільстві. Тому актуальною і значущою стає орієнтація навчального процесу на формування медіаграмотності студентів, зокрема, і майбутніх вчителів початкових класів. Ця потреба суспільства знайшла своє відображення у Концепції впровадження медіаосвіти в Україні [5].

Мета статті – представити та обґрунтувати модель формування медіаграмотності у студентів на базі педагогічного коледжу.

В медіаосвіті під терміном «медіа» розуміються технічні пристрої, призначені для створення, запису, копіювання, тиражування, зберігання, розповсюдження, сприйняття інформації та обміну її між автором повідомлення і масовою аудиторією. При цьому медіа розглядається як комплексний засіб освоєння людиною навколишнього світу (в його соціальних, моральних, психологічних, художніх, інтелектуальних аспектах) [6, с.14].

Засоби масової інформації – це розгалужена мережа установ, що займаються збором, обробкою, поширенням інформації. У цю мережу входять телерадіопрограми, газети, журнали, інформаційні агентства, кінодокументалістика [6, с.16].

Медіаграмотність – вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони культивують [3, с.16].

Для реалізації завдань, спрямованих на підвищення рівня медіаграмотності студентів, нами запропонована модель формування медіаграмотності майбутніх учителів на базі педагогічного коледжу (рис. 1).

Значну роль в організації системи формування медіаграмотності та медіакомпетентності педагогічних працівників відіграють дидактичні принципи навчання, на яких базується модель.